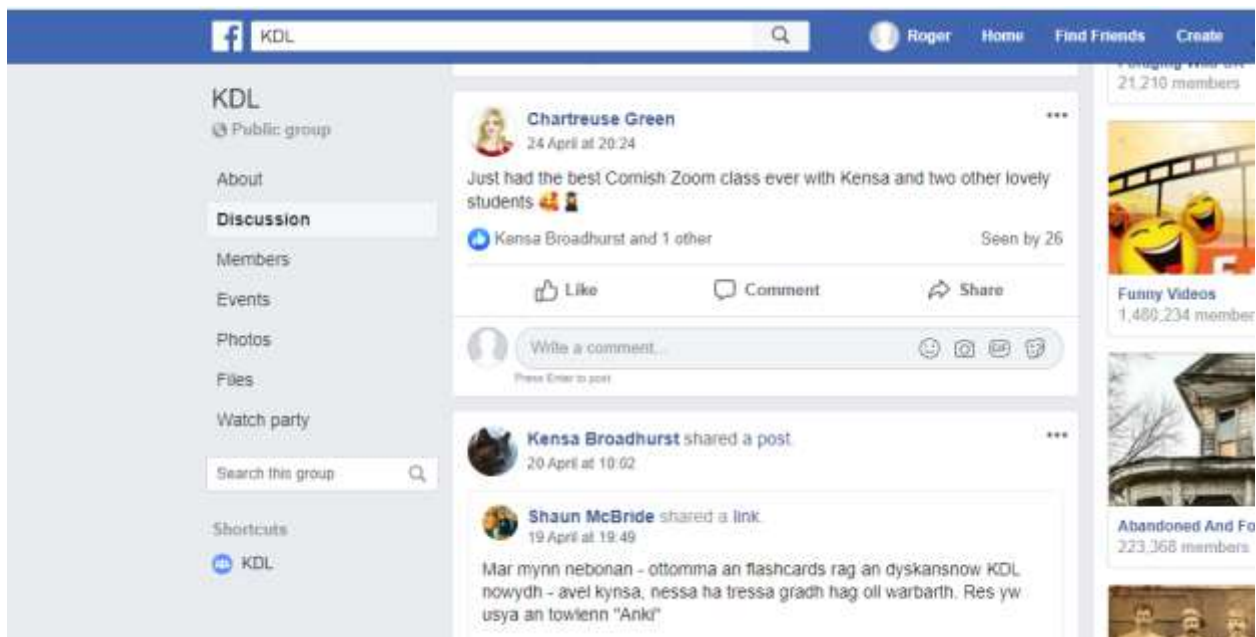

An Kesskrifer

Lyther-nowodhow Treweythus KDL
mis-Me 2020

Studhyoryon warlinen gans Lyverfas KDL gwel an erthygel a-bervedh

*KDL students go on-line with KDL's new Facebook page
see the story inside*

.....
* If you must print, print me in booklet form!

Dynnargh, agan studhyoryon nowydh!

Lajos Daróczi, Hosszúpályi, Hungari
Lizzie Faulkner, Havant, Pow Sows
Jen Bottom, Wokingham, Pow Sows
Robert Lewis, Caerdydd, Kembra
Rachael Bone, Par
Bill Visick, Pentorr
Vyvyan Ogma Wyverne, Angaston, Ostrali
Zoe Stavri, Loundres, Pow Sows
Jane Cunio, Gwlas an Hav, Pow Sows
Terry Houghton, Aberfal
Philip Berry, Drefach, Kembra
Anita van Adelsbergen, Ede, Iseldyryow
Holly Bell, Loundres, Pow Sows
Lorraine Barratt, Zurich, Pow Swiss

Deborah Pollard, Loundres, Pow Sows
Johanna Harvey, Gwlas an Hav, Pow Sows
David Tolley, Gwlas an Hav, Pow Sows
Sally Green, Loundres, Pow Sows
Jay Johnston, Sydney, Ostrali
Ian Clark, Gosport, Pow Sows
Ross MacEwan, Moscow, Russi
Gemma Louise Jones, Caerffili, Kembra
Matthew McEochagain, Tarragonna, Spayn
Ali Allen, Sevenoaks, Pow Sows
Lisa Crosswood, Lyskerrys
Alex Hygate, Heidelberg, Almayn
Rosemary Aitken, Peran ar Wodhel
Caroline Hawkey, Pennmeyn

Keslowena y'n Apposyansow!

Ni a wra keslowenhe agan eseli a wrug seweni yn apposyansow 2019 an Gesva:

Nessa gradh - Sue Dustow, Fiona O'Cleirigh ha Howard Peskett

Tressa gradh - Judith Vandy, Tony Phillips ha Colin Gordon Allen

Peswora gradh - Andrew Johnson ha Kensa Broadhurst

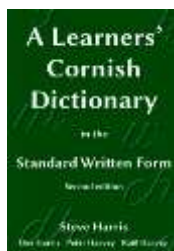
Congratulations to these KDL members, who were successful in the 2019 Examinations of the Cornish Language Board!

Awards for KDL tutors

Gwydhyow Video

The film 'Viaj an Delow' by the late Stephen Gainey (KDL tutor), won in the 2019 Gorsedh Kernow Adults Awards. It features the journey of the sttaue of St Piran to the Valley of the Saints in Brittany. See the back page for a tribute to Stephen.

Gerlyver / Dictionary

'A Learners' Cornish Dictionary in the Standard Written Form', Second Edition, edited by Steve Harris, a KDL tutor, won a Holyer an Gof Award in 2019. This extended and updated edition was published by Ors Sempel and An Kylgh Kernewek in 2018. It's in SWF for people in the first few years of learning the language. Paperback. £11.45 including £3.50 p&p from the Kowethas.

Lyvrow

Kowethas an Yeth a skrif:

Y'n termynnyow kales ma gwirhaval yw na yllowgh mos dh'agas klassow, hwarvosow ha golyow dell yw usys. Y'n brassa rann anedha, yma chons dhe brena lyvrow rag agas gweres rag dyski. Na vedhewgh prederus, yth eson omma rag lenwel an aswa. Hwi a yll prena lyvrow rag agas gweres, der an prys ma enysekter ha skwithter, der agan gwiasva: Go to www.cornish-language.org/Cornish-language-books.html

They are open for you to buy your books on-line during these hard times.

Kowsva

Andrew Johnson a skrif:

"Na wra ankevi bos igorys hwath an KOWSVA gwerthji warlinen hag an rol bras a lyvrow pur heweres rag dyski an yeth dresto. Y'm klass ni a omLOWenhe ow redya 'Henhwedhlow' gans Stevyn Colgyn. Diwyethek yw hemma mayth yw es rag tus a by niver pynag, ha trelys yw gans Tony Hak mayth yw heweres hemma rag praktisya an gwella Kernewek werinek. £5 yw!"

Asnodhow / Resources

Have you been to the Resources page of KDL? Go to kesva.org/kdl/about-cornish It's full of ideas for improving and stretching your Kernewek. Here are some:

Memrise

Memrise yw 'app' keswlasek rag dyski gerva. Yma gerva an steus nowydh, 1a, 2a ha 3a gradh, war Memrise lemmyn.

Memrise is an app for learning vocabulary. The words for grades 1,2 and 3 are on now.

Flash Cards

Shaun McBride has made his flash cards for the whole KDL vocabulary available. See his Facebook post of 19th April. Other students have made vocabularies on the app Cram.

SmartKey *The keyboard for smart phone with auto-correction in Kernewek.*

Gerlyver FSS / SWF Dictionary

The all-new on-line version is at www.cornishdictionary.org.uk/

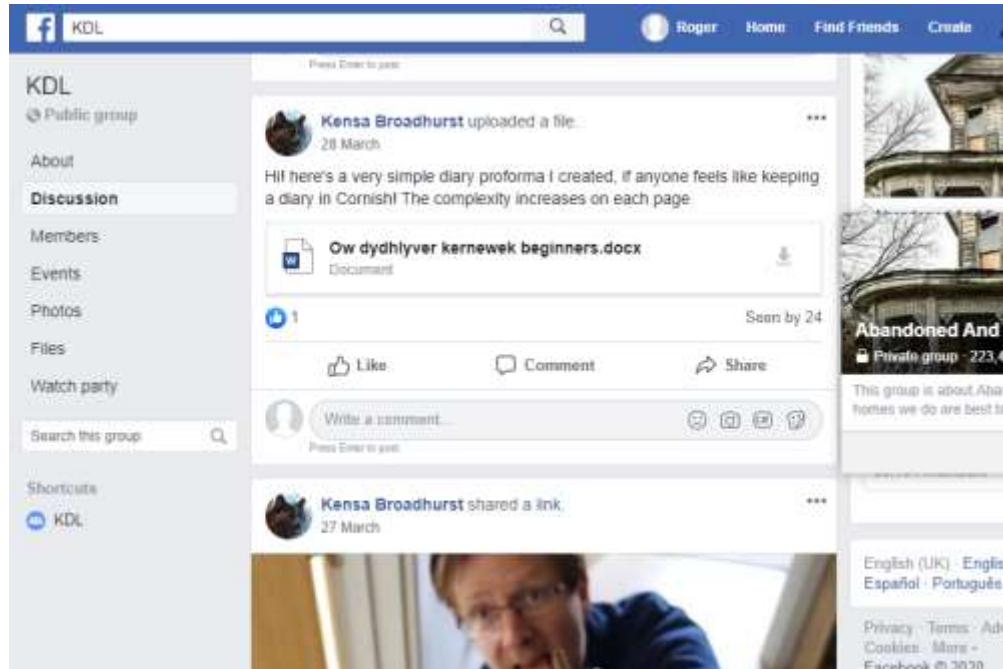
Bibel Sans / The Bible app

Iskarg dhiworth an gwithti Apple rag iOS, po dhiworth gwithti Google Play Store rag Android. Rag PC po Barrlennell ke dhe kernekek.global.bible

For tablet or smartphone, download Bibel Sans from the Apple store for iOS, or the Google Play Store for Android. For PC or laptop go to kernekek.global.bible

Lyverfas / Facebook

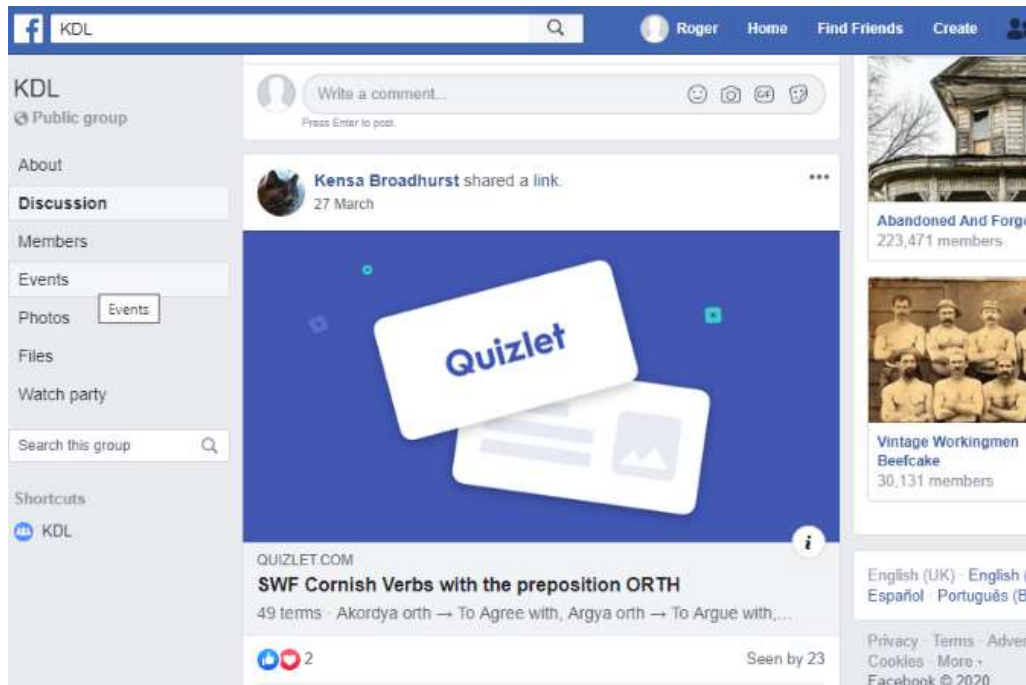
Yma bagas nowydh war LyverFas rag dyskadoryon ha studhoryon KDL. Mar mynnt'ta omjunya, hwila KDL war LyverFas ha pys rag eseleth! Ni a wra usya an bagas rag ri dhis nowodhow lesek, dyskansow dhiaval ha daffar dhe les. Ty a yll govyn rag gweres ena hag y fydh possybyl kavos gwydhyowyow ha sonskrifow ynwedh.

dydhlyver *diary*

dyskansow war Zoom *Zoom lessons*

Quizlet

Gwydhyow Videos

There is a new group on Facebook for teachers and students of KDL. If you want to join, search KDL on Facebook and ask to join! We will be using the group to give you interesting news, different lessons and useful things. You can ask for help there and it will be possible to also have videos and sound recordings too.

Kerdh y'n Pow gans William Lathlean, studhyer KDL, nessa gradh

Ha my ow kerdhes y'n pow, yma'n howl isel war an gorwel, ha my a yll gweles an howlsedhes der an gwydh. Yma skeusow delen a dheu ha bos puskes munys, ymons i ow neuvya y'n awel glor war an trolergh a-rag.

Gover a dreus an trolergh, ha my a hedh war an pons men koth dhe woslowes orth an taw, goderrys yw hepken dre'n gwyns ow hwystra, an goverglapp, hag edhen a worthyp yn tont gans hy han.

Dres amal an koos, yma goon gwelsek. Y'n pellder, yma hobas gwyls ow kwandra a-dreus an tir, ha dybri an gwels.

Yma kowas niwl nes dhe'n dor. Meyn hir a sev a-ragov, pur goth, kottha ages istori, didermyn. Gwariellow dhe'n Kewri ens i.

Y'n pras, ryb an men bras, y hwelav karow. Ev a'm gwel, ha ponya dhe-ves.

Omma, yma hwedhlow a spyrysyon ha tarosvannow, a hus ha modrans. Yma best euthyk a drig y'n woon ma lemmyn, i a lever.

Hag yma tus vyhgan, "Piskiow", a dhons yn kylghyow men y'n tewlder, hag i a wra hembronk tremenysi truan yn sowdhan.

My a wra deglena, mes nys ov yeyn.

Nys ov ownek omma, byttegyns. Wel, yma glaw ow tegynsywa. Y tal dhymm mos, kyns an glaw dhe dhalleth. Yma derow nos ow tos ynwedh.

Klew! Pyth o henna?! Agh, nys yw saw an gwyns, dell grysav. Gwirhaval yw. Martesen?

Yma hwans dhymm a vos.

Yma edhom dhymm a vos...Lemmyn!

And here's William's translation:

A Walk in the Countryside

As I'm walking in the countryside, the Sun is low on the horizon, and I can see the sunset through the trees. There are leaf shadows which become little fish, they are swimming in the breeze on the footpath ahead.

A stream crosses the footpath, and I stop on the old stone bridge to listen to the silence, it's broken only by the whispering wind, the stream-chatter, and a bird replies cheekily with her song.

Beyond the edge of the wood, there is a grassy moor. In the distance, there are wild ponies wandering across the land, and they are eating the grass.

There is a thick mist near the ground. Tall stones stand before me, very old, older than history, timeless. They were giants' playthings.

In the meadow, by the great stone, I see a stag. He sees me and runs away.

Here, there are stories of spirits and ghosts, of magic and murder. There is a terrible beast which lives on this moor now, they say.

And there are little folk, "piskies", who dance in stone circles in the darkness, and they lead poor travellers astray.

I shiver, but I'm not cold.

I'm not scared here, however. Well, rain is threatening. I should go, before the rain starts.

Nightfall is coming also.

Listen! What was that?! Oh, It's nothing but the wind, I believe. It's likely. Perhaps?

I want to go.

I really want to go... Now!

Keskows yn gwerthji (po dew) gans Johanna Harvey, studyores KDL,tressa gradh

Yn termyn ma, y trigyn yn dedhyow koynt.

Drefen bos res dhymm kemyskyans rag gul bara toos-trenk gans ow hentrevrek, res o dhymm mos dhe'n worvarghas rag prena bleus. Ha ty a yll dismygi, yn termyn ma, nys esa bleus vyth war an estyllennow.

Awos oberi y'n worvarghas na yn termyn usi passyes, my a aswon lies oberer ena. My a wovynnas orth unn goweth pan dheu an bleus bara dhe'n gwerthji.

Ev a worthebis " Ny wonn, mes ni a yll y dhyskudhya gans ow jynn."

Ni eth dhe'n estyllen. Zap... "Astelys yw an res", zap... "astelys", zap... "astelys" hag erel....Yth esa marnas unn res nys yw astelys ha ny allas ow howeth leverel pan dhothya an bleus. Y gowethyas a leveris "Dell dybav, Allinsons a ober 24/7 ha ny yllons askorra bleus lowr rag oll an dus a vynn pobas yn eur ma." My a's grassas ha lewya dhe'n gwerthji bargaen-tir y'n fordh tre.

Ena y hwelis unn sagh plastek a vleus bara. "Hemm yw doust owr!" yn medhav dhe'n werthores.

"My a wor," hi a worthebis. "Res o dhyn y brena yn saghow bras hag y gorra yn saghow plastek. My a wrug pasa lies! Ny yll an melinoryon kavos saghow paper dell grysav!"

"Ow goroures os ta," yn-medhav. "My a wra dha venyga pub prys ha my a vynn pobas an bara toos-trenk! Meur ras bras!"

Pur sawrek yw an bara na. My a vynn y dhybri hedhyw gans kowl rag ow li.

An Peswar Seson, gans Kim Hopwell, danvenys gans Andrew Johnson, dyskador KDL

GWENTON, HAV, KYNNAV, GWAV

GWENTON,
DA YW GENEV GWENTON,
YMA EYNIGOW OW LAMMA Y'N PARKOW,
YMA YDHYN OW KANA Y'N GWYDH,
PUR DEG YW AN GWENTON,
DIFUN YW AN BYS.

HAV

DA YW GENEV HAV,
YMA AN HOWL OW SPLANNA YN EBRONN GLAS,
YMA MEUR A VLEUJENNOW TEG Y'N LOWARTH,
YMA ENEVALES OW KOSKA Y'N HOWL HANTERDYDH,
SPLANN YW HAV.

KYNNAV

DA YW GENEV KYNNAV,
YMA DELYOW OW KOEDH DIWORTH AN GWYDH,
YMA YDHYN OW NIJA DYGHOWBARTH,
DA YW KYNNAV

GWAV

DA YW GENEV GWAV,
YMA ERGH A-VES WAR AN LEUR MES A-JI PUR DOEMM OV VY,
TERMYN YW LEMMYN DHE SOLEMPNYA NADELIK,
ARBENNIK YW NADELIK DREFENN BOS GENYS AGAN ARLOEDH YESU KRIST.

Ha my ow redya gans William Lathan, studhyer KDL, nessa gradh

<u>Ha my ow redya lyver...</u> Gans William Lathlean Ha my ow redya lyver a-dro an mor, kosk a'm tennas dhe'n downder, kettooth ancor. Owth hunrosa, dell dybav. Ganow ygor, owth anella, ny allav. Ayr vyth. Mar oor. Yn-nans, yn-nans, yn-dann dhowr. Hwath, a-woles. Kepar ha sedher downvor. Namnag dhe'n goles. A welis vy benyn brav? Morvoren o! Po, gwirhavel, reun skav ow neuvya 'dro? Dhe'n enep, hi a'm tennas. Hi a'm sawyas! Dhe'n morrep, an dhowr yw bas, ow lyver a-ogas. Pur dhifun ov vy, lemmyn. Marth yw genev. An lyver ma yw bryntin! Hudel, yw ev...	<u>As I Was Reading A Book...</u> By William Lathlean As I was reading a book about the sea, sleep drew me to the depth, as quickly as an anchor. Dreaming, I suppose. Mouth open, breathing, I cannot. No air. So bitterly cold. Downwards, downwards, under water. Yet, lower. Like a deep-sea diver. Nearly to the bottom. Did I see a fine woman? A mermaid it was! Or, likely, a nimble seal swimming about. To the surface, she pulled me. She rescued me! To the shore, the water is shallow, my book nearby. Very awake am I, now. I am surprised. This book is grand! Magical, it is...

Brisbane, Ostrali

gans Kingsley Gum, studhyer KDL nessa gradh (pan o ev y'n kynsa gradh)

Trigys ov yn tre vras. Yma milvil den yn Brisbane. Yma ow chi a-dro dhe dheg kilometer dhyworth kres an dre dhe'n soth a'n avon vras. Yma meur a dhreheviansow hir yn kres an dre ha my a ober ena pub dy'Lun dhe dhy'Gwener rag an Konsel. My a wra viajya dhe'n ober yn tren. Skaffa yw ev. Yma lies karr war an fordhow ha nyns eus parkyans lowr yn kres an dre, ytho my a wra mos yn tren.

Ow thas gwynn

gans Frank Blewett, kyn-studhyer KDL, Bardh an Orsedh, Esel an Gesva

*** Yma rekordyans an istori ma gans Frank war restrenn audio ***

*** *Frank has recorded for you this piece of history on an audio file* ***

My a vynn leverel dhywgh a-dro dh'ow thas-gwynn (ynwedh henwys Frank Blewett) hag y kara an mor. Pyskador o ev dres oll y vywnans ha'm teylu re drigsa yn Porthynys rag kansow a'vlydhen.

Ev a hedhis skol pan o ev dewdhek bloodh hag dyskybel dyskador o ev rag unn vlydhen, mes re grev o galow an mor hag ev a dheuth ha bos pyskador drydhek bloodh. Ev eth dhe'n mor an kynsa prys yn kok-golya yn 1898, hag a wolyas yn morow garow rag deg blydhen bys pan gavs a jynn yn 1908. Ev a dheuth ha bos kapten kok gans para a bymp den ow pyskessa rag hern pub nos.

Yth esa ev yn skath-sawya Penlegh ynwedh rag dew-ugens blydhen ha lywyader o ev rag seyth bledhen warn ugens. Piwas brons a gavas ev rag sawyans ogas dhe Bennsans yn 1936.

Pan y'n aswoni, kotha o ev hag ow pyskessa y honan y'n hav rag brithel ogas dhe Borthkernow. Pub dydh, ev a asas tre dhe eth eur ha hanter rag mos dhe Borthkernow, ow tehweles dhe bymp eur. Pub dydh, dew kans brithel a gachyas ev – ny yll hemma bos gwrys lemmyn, nys eus puskes lowr! Nessa dydh, ev a asas tre dhe hwegh eur rag mos yn y gok dhe varghas puskes Lulynn bythkweth ny wre lywya karr. Dhe seyth eur ha hanter, ev a dhehwelis rag dybri y hansel, ha mos rag dydh arall.

Pan en vy hwegh po seyth bloodh, my a drigas gans ow herens-wynn yn Porthynys y'n hav ha my a sevis dhe hwegh eur ha mos dhe varghas puskes gans ow thas-gwynn yn y gok. Marthys o, lies kok ha puskes ha kankres byw hag neb unn strifwerther ow karma an brisyow yn ughel.

Pan en vy peswarthek po pymthek bloodh, my eth ow pyskessa rag an jydh a Borthkernow gans ow thas-gwynn. My a garas an re na, awos y leveris ev meur a hwedhlow a-dro dhe'n byskessa hag an skath-sawya nans yw hirneth. A'y wosa, res o dhodho gwertha y gok awos y vos re goth rag mos pyskessa. Pymthek bloodh ha tri-ugens o ev. Dydh pur drist o ragov.

Nys yth vy dhe vor rag oberi. My a oberas yn pennskol yn Loundres. Byttegyns, yn Pennsans trigys esov-vy lemmyn ha marthys yw dhe weles an mor arta pub dydh.

Skath-sawya 'the W & S' 1936/7

and here's Frank's translation:

My grandfather

I want to tell you about my grandfather and why I love the sea. My grandfather was a fisherman in Mousehole all his life, and my family has lived in Mousehole for hundreds of years.

He finished school at twelve, and was a pupil teacher (teaching assistant) for a year, but the call of the sea was too strong, and he became a fisherman at thirteen. He went to sea in a sailing boat first in 1898, and sailed in stormy seas for 10 years until they got a motor in 1908. He became Captain of a fishing boat with five other men, going out every night for pilchards.

He was also on the Penlee lifeboat for nearly forty years, and was coxswain for 27 years. He got a bronze medal for a difficult rescue off Penzance in 1936.

When I knew him, he was older and just fished in the summer for mackerel off Porthcurno. Every day, he left at 8.30 in his boat to go to Porthcurno, returning at 5 o'clock. Each day, he caught about 200 mackerel – not possible now, not enough fish! Next day, he left at 6 to go in his boat to Newlyn fish market, he never drove a car. He returned at 7.30 to eat his breakfast, then went out for another day.

When I was six or seven, I stayed with my grandparents in Mousehole in the summer, and I got up at 6 and went to the fish market with my grandfather in his boat. It was wonderful, lots of small boats and fish and live crabs, the auctioneers shouting out prices.

Later, when I was fourteen or fifteen, I went out fishing for the day at Porthcurno with my grandfather. I loved it, he told me lots of stories about fishing and the lifeboat a long time ago. Then, he had to sell his boat because he was too old to go out fishing. He was 75. It was a very sad day for me.

I never went to sea for work. Instead, I worked in a university in London. However, now I live in Penzance, and it is wonderful to see the sea again every day.

Frank Blewett (tas gwynn)

Frank Blewett (kres – centre)

Ow theylu yn Nessa Bresel an Bys yn Gernow

gans Frank Blewett, kyn-studhyer KDL, Bardh an Orsedh, Esel an Gesva

Ow herens a veu demmedhys y'n vis Gortheren 1939. Diw vis diwettha, y tallethas an Vresel. Kepar ha lies den, an vresel a dhiswrug y vywnans: ow thas a wrug gwari rugbi unnweyth rag Kernow y'n vis Ebril 1939, mes ny warias rugbi arta. Milweth, lies koweth ny allas dehweles dhe-dre a-wosa. Dyskador o ow thas, mes a verr spys, an morlu a junyas ev. An vamm a gavas chi byghan ow rentya ogas dhe Vre Lulynn. Boghes a hwarva y'n kynsa bledhen an vresel marnas bos genys ow hwoer y'n vis Gwynngala 1940. An tas eth dhe Portsmouth hag ena dhe Alban (Scapa Flow) rag trenyans, ytho ev a dheuth ha bos soedhek Morlu.

Ow thas (Lt Frank Blewett) 1942

Ow mamm (Phyllis Cock) 1938

Yn trist, ow mamm a gollas an dre hag an tas yn Alban. Y'n prys na, meur a jynnow-ebron Almaynek a nijas a-ugh Kernow pan ens ow mos rag tanbellena Aberplym. Pan dhehwelens dhe-dre, treweythyow, tanbellenow a asa i dhe goedha war Lulynn, y'n fordh ma y feu distruys aga chi. Yn feusik, an vamm a omgudhas gans an hwoer baban yn amari ha bos salow. Byttegyns, ow mamm hag ow hwoer o heb chi bys fin an Vresel hag a drigas peder blydhen gans kerens po kowetha yn Pennsans ha Enesek Syllan.

Wosa ev dhe worfenna trenyans yn Alban, ow thas a veu apoyntys Kynsa Leftenant y'n Morlu Bretennek ha lywyer gorhel ML (Motor Launch) heb bosva hwath. Hwegh mis yn Appledore (Dewnans a-gledhbarth) a spenas ev dhe borth may a veu drehevys gorhel nowydh. Res o dhodho chekkya an daffar oll kyns devedhyans an mayni.

Wor'tiwedh, parys a veu y worhel. An tas ha'y vayni a unnek den a wrug mos yn-rag dhe Aberfal, ytho ev a spenas teyr bledhen ynter Aberfal hag Enesek Syllan, herwydh usadow selys yn Lulynn. Apoyntyas koynt o, drefen y vos mab pyskador ha y aswonn yn ta an mor hag an karregi teythyek. Heb usadow, ny re an Morlu nevra apoyntyans delledhek !

Charj chyf an gorhel ML o dhe woelyas Almannow ha treweythyow hwilas ayr-tus bretennek y'n mor. Yn feusik, nyns esa lies gorhel Almaynek gweladow ogas dhe Benn

an Wlas, awos bos dhe'n ML hepken gonn byhan! Byttegyns, lies lester-sedhi (U-boat) e a-derdro Penn an Wlas is-vor, yn tiogel.

ML325 yn Ynysek Syllan 1943

Jynn ebron tanbellen Wellington

Unn jydh yn 1944, ow thas a dhehweli y'n gorhel dhe Lulynn, ha marth a veu ganso dhe weles bagas bras Almannow esa ow kana oll. Yth esa i ow kana drefen bos gorfennys an vresel ragdha! Diworth lester-sedhi yth esens i re wassa an Karrek Vleyth (Wolf Rock) pan esa ow mos uskis is-vor. An Karrek Vleyth yw kepar ha naswydh gowrek loskvenydhyek, yn es na welys is-vor. An lester-sedhi a veu kisys hag a'n ewnhasons i mes a-der yn ta. Brassa rann an mayni o gesys yn skathow byhan, may a veu trovys gans pyskatoryon ha dres dhe Lulynn. An lester-sedhi a assayas pesya dhe Almayn mes ny dheuth ena, ytho y sedhsa, del heveli.

Treweythyow, an ML gorhel esa selys yn Ynysek Syllan mis po hirra. Ow mamm a dreusi gans an gorhel "Scillonian" koth o deantell, yn arbennik yn gwav, rag godriga chi kowetha. Yth esa meur a hwedhlow dhe'n tas a-dro dhe'n Vresel yn Syllan, kyns oll a-dro dhe'n ayrborth yw pur vyhan gans gwels hepken. Yn fenowgh, yth esa jynnow-ebron ow tehweles diworth Pow Frynk po Almayn kisys gans hwans a dira, mes i a ylli pesya dhe'n tir meur, herwydh usadow. Byttegyns, nyns o possybyl pupprys.

Yn 1943, jynn ebron diworth Gibraltar a diras dhe Syllan. Jynn ebron karg o ha re nijsa dhe Gibraltar rag delivra daffar jynn ebron. An jynn ebron yth esa ow tehweles gwag dhe Bow Sows hag an dhew dhen a erviras prena lies banana yn Gibraltar, rag aga gwertha yn pow Sows hag ytho gul meur a arghans. A bris isel o bananas yn Gibraltar, mes nyns esa bananas yn Pow Sows dres an vresel, ytho a bris ughel a's gwerthsa. Yn trist, yth esa kaletteryow yn aga dehwelyans, drefen i dhe dhalleth kelli menoyl. Res o lehe an poes, hag an rann brassa bananas a assons i dhe koedha dhe'n mor. Wor'tiwedh, y tirsions i war Syllan pan nag esa menoyl gesys. Yth esa eth banana gesys, dh'ow hwoer (myrghik a dri bloodh) a res i unn banana, mes ny vynnas hi y dybri, drefen na welsa banana kyns!

Yn 1944, jynn ebron pur vras yth esa ow nija war-tu ha Syllan, Wellington y hanow (skeusenn a-ugh). Yth esa ev ow tehweles diworth Almayn wosa tanbellena hag o kisys devri. Re vras rag an ayrborth o ev, mes ny allas mos nafella. An Wellington a diras, uskis yth eth dre'n ayrborth, dre busornow kala dhe'n penn, hag a hedhis a-ugh an als heb diwaskell. Marthys, an mayni o oll yn fyw hag yn ta, mes pur grenys!

Yn gwettha prys, an Vresel nyns esa oll hwedhlow lowen. Dhe'n gwella, skwithus o, ow kortos neppyth dhe hwarvos. An tas a spenas an brassa rann y'n ML ow hwilas ayr-tus kellys y'n mor po ow taskavoes korfow marow. Ow herens a gollas ynwedh meur a gowetha dha y'n vresel, hag pur lowen ens pan worfennas wostiwedh.

Hireth

gans Roger Henley, dyskador KDL, Bardh an Orsedh

This essay won the 2011 Henry Jenner Cup in the Gorsedh Competitions

Yth esa Hykka Trewin ow tehweles dhe Gernow, warbarth ha'y dhew flogh, neb re brensa an vyaj. Ev re hunrossa a'n pols ma dres ogas hag oll y vywnans, a-ban, avel maw byghan, re lavarsa ev 'farwell' dh'y vammvro ha lavurya gans y gerens dhe Ostrali, le mayth esens i lemmyn. Ha, hedhyw, an jydh hir-gortys re dhothya. An jynn-ebron splann esa a'y sav ow kortos a-rag an esedhva dhibarth hag i ow kul aga fordh yn lent war-tu hag ev. An kowethas-nija re restersa an mater may fens i an kynsa pobel a-bervedh an jynn-ebron.

Genys via Hykka yn godrev ogas dhe Bennsans berrdermyn kyns Nessa Bel an Bys. Lavuryas o y das war bargin-tir yn ogas, mes, kettel veu an bel ynter Breten Veur hag Almayn disklerys, ev re wrussa junya an morlu a'y vodh y honan. Dres y wonis ev re welsa meur a weythres eskarek, keffrys ha lies pow a-dro dhe'n bys, y'ga mysk Ostrali. Ev re ervirs a y fia pow splann may halla ev maga y deylu ynno pan dheffa an kres. Ytho, kettel esa ev mes a'n morlu, ev re dhallathsa gul tolow dhe removya y deylu di. Y'n gwella prys, y hylli sojets a Vreten Veur vyajya dhe Ostrali y'n dydhyow na rag deg peuns, yn-dann towlenn selys ha restrys gans governans an pow na. Ytho, hag ev hwath pur yowynk, res via dhe Hykka gasa y gowetha, remenant a'y deylu ha, dres oll, an powdir a garas, ha vyajya gans y gerens, yn gorhel koth ha heb meur a gonfort, hanter an fordh a-dro dhe'n bys dhe'n pow estren ma. Kynth ova mar yowynk, ev re dosa y hwruassa dehweles dhe Gernow skonna galla.

Ober re bia kevys rag y das war bargin-tir pur vras ogas ha dew kans milder dhiworth Sydney, le may tirs a an teylu. Res via dhedha lavurya dhe'n bargin-tir ma dre kyttrin koth, hag a grenas ha rugla orth pub boemm y'n fordh. Wosa gasa an sita y tothya ha bos an fordh kepar ha lergh, ha skant ny welsens i chi vyth dre fenestri an kyttrin. Ass o koynt an pow ma, mar dhihaval dh'y vammvro veurgerys, dell brederesa Hykka. Byttegyns, hag i ow tos ogas dhe'n bargin-tir, yth omdhiskwedhsa tre vyghan, gans chioh drehevys a brenn, chapel, ha skol nebes bras, sten aga tiow oll. Y'n garth a-rag an skol yth esa lies flogh ow kwari, hag re jersa kolonn Hykka. Martesen, ny via an pow ma mar dhrog es dell brederesa. Mes, y'n kettermyn, nyns o hemma Kernow, ha Kernow yth o may fynna ev bos.

Mar vras o an bargin-tir, yth esa neb ugens mil dhavas warnodho, keffrys ha bughes, mogh ha lies margh, may tevnydhya an dus hag i ow kuntell an deve. Tas Hykka a via bugel deve, dell re bia ev yn Kernow, mes gans niver y viles ynkressys neb kanskweyth. Y hwruassa an teylu triga yn chi byghan pelder berr dhiworth an tre, ha res via dhe Hykka mos dhe'n skol may hwelsa ev kyns. Oll an fleghes y'n ranndir eth di, ha, dre vras, skol pur dha o hi. Skoler pur dhiwysyk re bia Hykka, hag onan pur lowen ynwedh, mes ev re lavarsa dh'y gowetha yn fennowgh a-dro dh'y vywnans yn Kernow, hag a'y vynnas a dhehweles ena neb dydh.

Hag ev unnek bloedh, res via dhe Hykka mos dhe'n skol ramer y'n nessa tre. Mes, dell yw usadow yn Ostrali, mar bell o an nessa dre dhiworth an bargin-tir, y fia res dhe Hykka triga ena dres an trymis, ow tehweles tre rag spena an dy'goelyow gans y gerens. Wostalleth, kales re bia an restrans, mes, temmyk ha temmyk, ev re dhothya ha bos usys ganso, ha, wor'tiwedh, lowen ova unnweyth arta, yn arbennik drefenn an skol dhe wari rugbi pub Dy' Sadorn. Bras ha krev o Hykka, hag yn skon ev re bia gelwys dhe junya para an skol, avel peul. Hag ev etek bloedh, ev re dothya ha bos mar skentyl y lavarsa pubonan y fia ev

gwari rag Ostrali unn jydh, ha restransow re bia gwrys ev dhe vos dhe'n bennskol y'n sita, rag pesya y studhyansow ha'y sport. Mes tybyansow erell re'n jevia Hykka. Ev a hunrosas a wari rag y vammvro veurgerys. Ev re assa an skol kyns assaya an apposyansow, ha kavoes soedh gans akontydh, le may tevnythya ev y sleighneth yn awgrym. Da re bia y wober, hag ev re dhallathsa erbysi, may halla ev prena tokynn dha Gernow. Ev re skrifsa dhe'n klub Pennsans ha Lulyn, hag re ambossa dhe gavoës ober ragdho y'n ranndir. Ytho, puptra oll o parys. Y fia ev yn Kernow yn berrdermyn. Ena, yn droglamm trajek yn y dhiwettha gwari yn Ostrali, ev re torrsa y arr yn trog yn dew le, ha mar sevir o y bystigyow y fia res dhodho omdenna yn tien dhiworth rugbi. Brywys o y hunrosow, keffrys ha'y arr.

Res via dhodho dehweles dhe driga gans y gerens, wosa spena lies seythun y'n klavji. Wostalleth, hag ev yn tre, y fia edhomm dhodho a dhewgroch, ena diw lorgh, ha wor'tiwedh unn lorgh yn unnsel. Y fia lies mis kyns ev dhe alloes tewlel an lorgh dhe ves, ha hwath ev re gerdhsa yn unn kloppya. Gylls o y soedh, ha gensi y wober. Kyn re bia ev ow triga gans y gerens unnweyth arta, ev re spensa brassa rann y vona, ytho res via dhodho kavoes fordh arall a dhrehedhes Kernow. Unn jydh, y tothya towl splann dh'y vrys. Y hwrussa ev dos ha bos morwas war onan an lestri a vyajya ynter Ostrali ha Breten Veur. Mona lowr re'n jevia rag y dokyn dhe Sydney, ha boghes dhe sparya. Ytho, wosa leverel 'farwell' dh'y gerens arta, ev re yskynnsa a-bervedh an kyttrin. Hag ev yn Sydney, ev re assaysa kavoes gorhel, mes kales o drefenn na via prevyans vyth dhodho, mes wor'tiwedh ev re gavsas onan, lester pur goth ha nebes gossenek. Mes ny vern, war y fordh dhe Gernow ova. Wostalleth, an vyaj re bia pur gosel, mes, hag i yn kres an Keynvor Eyndek, y tothya hager-awel vras, ha gensi mordonnow ughella es an gorhel, hag re dhallathsa beudhi. Res via dhe'n mayni dyegrys gasa an lester hag yskynna a-bervedh an skathow-sawya. Y'n gwella prys, y fia gorhel arall y'n kyrghynn, hag re's sawsa kyns re bell. Y'n gwettha prys, byttegyns, y fia an gorhel ma war fordh dhe Sydney. Ytho, a-dro dhe vis wosa gasa, yth omgavsas Hykka y'n keth tyller unnweyth arta, mes heb mona, hag oll y bythow war woeles an keynvor.

Ny via marnas unn dra dhe wul, dell havalsas dhe Hykka. Res via dhodho dehweles dhe'n barga-tir, ha dh'y gerens, unnweyth arta. Perghennogyon an gorhel a ros dhodho mona lowr, may hallsa ev prena tokynn war an kyttrin. Meur aga marth, pan welsa y gerens aga mab arta. I re dybsa y fia ev ow tos nes dhe Vreten Veur erbynn an prys ma. Skruthys viens pan glywsens oll a-dro dh'y aneth, hag i re'n ynnisa dhe wortos yn Ostrali, le may trikka ev yn sawder. Mes y fia euver, mar ervirys o Hykka dhe vos dhe Gernow. Heb mar, y fia edhomm dhodho a gavoës soedh arall, rag dendil mona lowr dhe gewera an gorynn ma. Hykka re alsa dhe weles an tiek, mes, y'n gwettha prys, ny via ober vyth kavadow war an barga-tir na. Byttegyns, kenderow an tiek re brensa a-gynsow barga-tir ogas ha mil vilder dhe'n gledhbarth, ha martesen y halla Hykka kavoes soedh ganso. An tiek re bellgowssa dh'y genderow, ha, sur lowr, y fia ober ena rag Hykka. Ha, dres henna, y fia kert ow lavurya di dhe'n bennseythun, hag a wrussa doen niver a hordhes dhe'n barga-tir nowydh, ro dhiworth arvethor tas Hykka dh'y genderow, ha pes da via an lywyer gorra Hykka ena ynwedh.

Kepar hag y genderow, arvethor nowydh Hykka o den lowenek, rudh y fisment, ha nebes haval o y wreg, kynth o hi nebes tewa. Drefenn bos Hykka andhemmedhys, ervirys veu y fia gwell mar trigas ev y'ga chi. An restrans splann ma re bia gwrys hwath splanna pan dhehwelsa aga flogh unnik, myrgh Maria hy hanow, dhiworth an kollji, le mayth esa hi ow studhya rag bos dyskadores. Dhe vrys Hykka, yth o hi an tekka mowes re welsa ev yn y

vywnans, hag, a-dhesempis, y fia an kerensa yn y golonn rygdhi a-der rag Kernow. Apert o bos Maria pes da orth semlans an den yowynk esa a'y sav a-rygdhi, hir, du ha teg dell o. A-berth yn nebes misyow, y fia an dhew ambosys. Erviry's veu y fia Maria gorfenna hy studhyansow kyns i dhe dhemmedhi, mes, henna gwrys, y temmedhsens seulvegyns.

Maria re vynnsa pursywyha hy resegva dhewisys ha kavoes soedh y'n skol leel, mes, wosa nebes blydhynyow, y fia genys aga mab, sywys yn skon gans aga myrgh. Heb mar, Hykka re lavarsa yn fennowgh dhe Varia a'y worvynn dhe dhehweles dhe Gernow dhe driga unn jydh, mes an dewdhen re evirsa y fia gwell gortos yn Ostrali bys pan gollawnsa aga fleghe's aga adhyksans. Heb dhout, y fia termyn lowr dhedha dhe omlowenhe omdennans hir y'n pow dineythyans Hykka. Da via aga bywnans, hag y hallsens i erbysi may hallens i prena godrev yn Kernow y'n vlydhen a dheu.

Wosa mernans hy thas, y tothya ha bos Hykka ha Maria perghennow a'n bargaen-tir. Wostalleth, hag i owth oberi warbarth, da via bywnans rag an dewdhen, mes wosa neb teyr blydhen, y tothya syghor sevir hag re dhursa moy es teyr blydhen. Ny wrussa tevi an gwels, sygh o an fentyenyow, hag y tallathsa merwel aga enyvales. Res via dhedha spena meur a'ga erbysyon rag prena boes rag maga an enyvales esa gesys, mes y fia euver. Wor'tiwedh, res via dhedha gwertha an bargaen-tir a bris isel, hag y fiens feusik dh'y wul. Lemmyn, gans aga mab ha'ga myrgh, an dhew, owth oberi y'n sita, y fia prys da dhe vos dhe Gernow wor'tiwedh, dell brederens. Mes, y'n gwettha prys, myns re vyghan a vona re's tevia, ha ny via dhedha tyller vyth dhe driga. Ytho, res via dhedha omremovya dhe'n sita ynwedh ha kavoes chi may hallens i gobrena, ha soedhow ynwedh. Y'n fordh na, govenek re'n jevia Hykka, y hallsens i erbysi an mona keworransel may hallens i dehweles dh'y vammvro kyns re bell.

I re gavsas chi byghan yn onan an mestrevow a Sydney, ha Maria re tallathsa dyski yn skol gynsa y'n ranndir. Hykka, yn kettermyn, re gavsas ober yn gweythva yn ogas, ow kul rannow tredanek byghan. Berrdermyn a-wosa, byttegyns, y tothya ha bos Maria pur glav ha res via dhe Hykka omdenna rag gwitha y wreg. Awos y with omres ha'y bodh krev, Maria re dreusvywsa ogas ha deg blydhen, ha pan vawrsa hi, re goth via Hykka dhe gavo'es soedh arall. Gans y gober omdennans yn unnik, ha'y erbysyon spenys, y hunros re alsa, dell havalsas dhe Hykka. Y fleghe's, byttegyns, a wodhya y fia hireth dh'aga thas a vos dhe Gernow oll y vywnans, hag i re evirsa i dhe brovia mona lowr dhodho may halla ev nija dhe Vreten Veur, ha spena mis po dew ow kwandra a-dro dhe bow y dhineythyans, ow tastewi kovyow y flogholeth avarr. Mes, dell yw an fordh yn fennowgh, tenkys re's tevia tybyansow erell, hag a styryas y fia res dh'en dhew anedha mos ganso.

An degador esa orth aga doen dhe'n jynn-ebron a dheuth dhe hedh, hag yn lent, ha gans revrons bras, an dhew a yskynnas an grisfordh dhe'n jynn-ebron, ow toen yntredha an kavas, hag ynno lusu aga thas meurgerys. Yth esa Hykka Trewin ow tehweles dhe Gernow.

Stephen Gainey

Gans meur a dristans ni a glewas an nowodhow a vernans Stephen Gainey. Bardh an Orsedh ha Dyskador KDL o Stephen, hag onan da dres eghen o ev. Kowser freth o neb a dhyskas Kernewek gans KDL. Koll bras yw ev.

We heard of the death of Stephen Gainey with much sadness. Stephen was a Bard of the Gorsedh of Cornwall and a KDL tutor, and an excellent one he was. He was a fluent speaker of Cornish who learnt his Cornish through KDL. He is a big loss.

John Parker

Trist on ni dhe dherivas dhygh y ferwis John Parker mis Meurth. Wosa dyski kernewek gans Ray Edwards (a dhallathas KDL) ha Jori Ansell, ev a dheuth a bos dyskador KDL. Wosa henna, John selyas klass kernewek pur sewen, klass An Hay, ha ev o awtour a vri. Ev a skrifas Keskowsow ha Keskowsow Istorek, yw aswonys gans pub dyskador.

We are sad to tell you that John Parker has died. After learning Cornish with Ray Edwards (who started KDL) and Jori Ansell, he became a KDL tutor. After that, John founded the very successful Heamoor class and e is a famous author. He wrote Keskowsow ha Keskowsow Istorek, which is famous with every student.

Ha meur ras arta.... dhe oll agan dyskatoryon! *We are again so very grateful to all the teachers, who give their time so freely for all the students.*

Hemm yw oll rag an dyllans ma. Ytho, tereba nessa, kemmer with ha lowena dhywgh hwi oll!

Roger Bailey, Menystrer KDL